

OKUMA VE GÖRSEL OKUMANIN BİR METNİN ANA DÜŞÜNCESİNİ BULMA İLE METNİ ANALİZ ETME ÜZERİNE ETKİLERİNİN BELİRLENMESİ*

THE ASSESSMENT OF THE EFFECTS OF READING AND VISUAL READING ON FINDING THE MAIN IDEA OF A TEXT WITH ANALYZING THE TEXT

Bahar DOĞAN**

ÖZET: Bu araştırmada, “Okuma Kültürü” temasındaki bir metnin ana düşüncesini bulmada ve metni analiz etmede yazılı ve görsel metinlerden hangilerinin daha etkili olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Tarama modelinin kullanıldığı araştırmanın çalışma grubunu 2012- 2013 öğretim yılında Kilis ili merkez okullarından Gazi İlköğretim Okulunun 6-B sınıfına devam eden 33 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada biri görsel diğeri yazılı olmak üzere iki farklı metin kullanılmıştır. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerden bu metinlerin ana fikrini bulmaları ve metne ilişkin görüş bildirmeleri istenmiştir. Elde edilen bulgular, okuma becerileri sürecinde önemli bir yere sahip olan öğrenme, yorumlama, tartışma ve eleştirel düşünme becerilerine göre betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Araştırmanın sonucuna göre yazılı metnin ana düşüncesini bulma konusunda öğrenciler karikatür metnine kıyasla yazılı metinde daha başarılıdır. Ancak yorumlama konusunda karikatür metnindeki başarı yazılı metinde tam olarak sağlanamamıştır. Eleştirel düşünme becerisinde öğrenciler, yazılı metni okumada daha fazla başarı göstermişlerdir. Araştırma ve tartışma becerilerinde ise her iki metinde de öğrenciler çok büyük başarı gösterememişlerdir.

Anahtar sözcükler: Görsel okuma, karikatür, okuduğunu anlama, yazılı metin

ABSTRACT: The aim of this research is to assess which written and visual texts are more effective in finding the main idea of a text, the theme of which is “Reading Culture” and analyzing it. The working group of the research, in which screening model has been used, is composed of 33 students who continue their education in Class 6-B at Gazi Primary School, one of the central schools of Kilis Province in 2012-2013 school year. Two different texts, the one of which is visual and the other is written, have been used in this research. The students composing the working group were asked to find the main ideas of these texts and express their opinions regarding the texts. The findings obtained have been analyzed with the descriptive analysis method based on the skills of learning, interpreting, discussing and critical thinking which play an important role in the process of reading skills. According to the conclusion of the research, students were more successful at finding the main idea of the written text when compared to the caricature text. However, the success at the caricature text concerning the skill of interpreting could not be properly achieved in this skill. Students displayed greater success at reading the written text in the skill of critical thinking. Students could not show great success at any of the texts in the skills of research and discussion.

Keywords: Visual reading, caricature, comprehension, written text

1. GİRİŞ

Okuma, kişilerin gördükleri ses, sembol, işaret ve görselleri zihinde anlamlandırmalarına yönelik bir beceridir ve hayatın her alanında önemli bir yer tutar. Bu nedenle hem 1-5 hem 6-8. sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programlarında okuma bir öğrenme alanı olarak kabul edilmekte ve

* Bu çalışma 16-18 Ekim 2014'te Trakya Üniversitesi'nde yapılan 9. Uluslararası Balkan Eğitim ve Bilim Kongresi'nde sunulan sözlü bildirinin genişletilmiş hâlidir.

** Araştırma. Görevlisi, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya, Türkiye, bahar.dogan@inonu.edu.tr

söz konusu programlarda bu becerinin kazandırılmasına yönelik kazanım ve etkinliklere yer verilmektedir.

Temizkan'a (2009) göre "okuma, yaratıcı olmayı ve hayata farklı pencerelerden bakmayı kolaylaştıran bir beceri"dir. Okuma becerisinin fiziksel ve zihinsel bir süreç gerektirdiği ile bu becerinin yazılı ve basılı işaretleri tanıyıp bunlardan anlam çıkarma etkinliği olduğu yapılan tanımlarda belirtilmiştir (Arıcı, 2008; Demirel, 1999; Göğüş, 1978; Gündüz ve Şimşek, 2013; Özbay, 2009; Özdemir, 1990) Türkçe Dersi (6-8. Sınıflar) Öğretim Programı'nda (2006) "okuma becerisi, öğrencinin farklı kaynaklara ulaşarak yeni bilgi, olay, durum ve deneyimlerle karşılaşmasını sağlar" şeklinde tanımlanmış ve bu becerinin "öğrenme, araştırma, yorumlama, tartışma, eleştirel düşünmeyi sağlayan bir süreci" de içine aldığı belirtilmiştir.

Türkçe Dersi (6-8. Sınıflar) Öğretim Programı'nda (2006), okuma öğrenme alanıyla "öğrencilerin günlük hayatlarında karşılaştıkları yazılı metinleri doğru, akıcı bir biçimde ve uygun yöntemleri kullanarak okuyabilmeleri, okuduklarını değerlendirip eleştirel bir bakış açısıyla yorumlayabilmeleri ve okumayı bir alışkanlık hâline getirebilmeleri" amaçlanmıştır.

Türkçe Dersi (6-8. Sınıflar) Öğretim Programı'nda (2006), okuma öğrenme alanının "okuduğu metni anlama ve çözme" amacı ile bu amacın altında yer alan "Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler." ve "Okuduklarındaki örtülü anlamları bulur." gibi kazanımlar sınıf içi uygulamalarda okuma becerisinin kazandırılmasında büyük bir önem taşımaktadır. Özbay'a göre (2009) "okuduğunu anlama başarısının belki de ilk basamağı, kişinin okuduğu metnin türüne özgü özellikleri ve bu türün gerektirdiği uygun okumayı bilmesidir". "Metinlerin ayırt edici özelliklerinin bilinmesi okuduğunu anlama becerisini artıracak dolayısıyla okuma eyleminin sürekliliğini sağlayacaktır" (Karatay, 2007). Bu noktada ana düşünce/ana fikir kavramı üzerinde durulmalıdır: Türkçe Dersi (6-8. Sınıflar) Öğretim Programı'nın (2006) sözlük bölümünde belirtildiği üzere "ana düşünce, bir yazı veya konuşmada çeşitli yardımcı düşüncelerle desteklenen ve metnin tamamında verilmek istenen düşünce; ana fikir"dir. "Bir konu üzerinde çalışılırken en önemli hususlardan birisi ana fikri aramaktır. Okuyucu olarak düşüncelerimizi ana fikir etrafında genişletmek durumundayız" (Akyol, 2010). Bu nedenle okuduğu metni anlama ve çözümede ana fikir ve yardımcı fikirleri belirlemek oldukça önemlidir.

"Metin" kavramı ile ilgili olarak birçok tartışma yaşanmış ve teknolojik gelişmelere paralel doğrultuda "klasik metin" anlayışı değişmiştir. Ancak ülkemizde hâlen Türkçe derslerinin klasik metinlere dayalı olarak işlendiği görülmektedir. Yaşanan teknolojik ve bilimsel gelişmelere rağmen ders kitaplarına dayalı ders işleme yöntemi sürdürülmekte; bu durum da günümüzde etrafı görseller ile kuşatılmış öğrencilerin dünyasına hitap edememektedir" (Tüzel, 2010).

Farklı türdeki metinlerin okunmasında farklı yöntemler kullanılmaktadır. Bu araştırmada alışlagelmiş sessiz okuma yönteminin dışında görsel okuma yöntemi de kullanılmaya çalışılmıştır. Anlam kurmada hem kelimedenden hem de görselden yararlanılmasına rağmen seslerin, harflerin, heceler ve kelimelerin öğretimi üzerinde daha fazla zaman harcanmaktadır. Görseller kelimelerin kazanımında yardımcı unsurlar olarak değerlendirilmektedir. Hikâyelerin nasıl okunacağı öğretilmekte fakat görsellerin nasıl öğretileceği konusunda sistemli bir şekilde durulmamaktadır. Oysa günümüzde görsellerin iletişimdeki önemi artarak devam etmektedir. Gazetelerde, kitaplarda, ilan panolarında, bilgisayar ve televizyon ekranlarında hatta elbiselerin üzerinde bile görsel mesajlar iletişimde kullanılmaktadır. Görsellik ve görsel izleme okumanın yerini almaya başlamıştır (Akyol, 2009).

Görsel okuma ya da görsel okuryazarlık birtakım imgeleri anlamak ve onlara dayalı mesajlar üretmektir. Görselleri oluşturma, anlama ve yorumlama; okuma, yazma, dinleme ve konuşma kadar önemlidir. Yazılı materyallere, televizyona, filmlere ve şarkılara ek olarak çocuklar hemen her gün bilgisayarlar, eğitsel oyunlar ve internetle meşgul olmaktadır. Bunların sunduğu bilgileri yönetmek ise üst düzey görsel becerilerin kullanımını gerektirmektedir. Görsellerin kullanımını disiplinler arası düşünme, öğrenme ve anlam kurmayı geliştirmektedir (Özbay, 2009.)

Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programı'nda (2009) görsel okuma ve görsel sunu ayrı bir öğrenme alanı olarak ele alınmıştır. Bu öğrenme alanı şekil, sembol, resim, grafik, tablo, beden dili, doğa ve sosyal olayları okuma, anlama ve zihinde yapılandırmayı kapsamaktadır. Öğrenciler görsel okuma yoluyla çeşitli duygu, düşünce ve bilgileri öğrenirler. Görsel okuma, anlama ve zihinde yapılandırma süreçlerini kolaylaştırır. Görsellerle zihinsel görüntüler oluşturmak, anlamak, bazı kavram ve olayları zihinde canlandırmak daha kolay olmaktadır. Bu nedenle öğrencilere çeşitli görselleri inceleme, yorumlama, ilişkilendirme ve sorgulama çalışmaları yaptırılmalıdır.

Akyol, Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programı'na (2009) öğrenme alanları olarak görsel okuma ve görsel sunuyu kazandıran kişidir ve onun bu konudaki düşünceleri bu araştırmanın da temel dayanağını teşkil etmektedir. Akyol'a göre (2010) "görsel okuryazarlık görüneni okuma ve anlama aynı zamanda da anlaşılması için ortaya yeni ve görünebilir materyaller koyma yeteneğidir."

Akyol (2009), görsel okuryazarlığın bir dizi avantajlarından söz eder:

- Her türlü sözel beceriyi geliştirmektedir.
- Kişisel ifade becerilerini ve fikirlerin organizasyonunu geliştirmektedir.
- Görsel metinler farklı zihinsel ve gelişimsel düzeyde olan öğrencilerin okumasına uygundur.

•Görsel metinler zengin bir sunum gücüne sahiptir.
•Görsel metinler bazı bilgileri yazılı metinlerden daha etkili bir şekilde sunmaktadır.
• Sosyal ve ekonomik yönden dezavantajlı çocuklar, duygusal sorun yaşayan çocuklar, zihinsel engelli, disleksili ve konuşma problemi –kekemelik, pelteklik vb.- olanlar açısından görsel okuryazarlık etkilidir.

- Kelimelerle ifade edilemeyen büyük resmin kavranılmasına katkı sağlayıcıdır.
- Anlam kurmada etkili araçlardır.
- Görsel beceriler hayat boyu kullanılır.

Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programı'nda (2009) beşinci sınıflar için oluşturulan "Öğrenme Alanı: Görsel Okuma ve Görsel Sunu Kazanım Tablosu"nda görsel okumanın 6. kazanımı olarak "Karikatürde verilen mesajı anlar." ve 12. kazanım olarak "Görsellerden hareketle cümleler ve metinler yazar." ifadeleri kullanılmıştır. Ayrıca söz konusu kazanımların uygulanışı bakımından fikir vermesi açısından alinyazındaki araştırmalar incelenmiştir. Bu doğrultuda Göçer ve Tabak (2012), ilköğretim beşinci sınıf Türkçe öğrenci çalışma kitaplarını, görsel okuma etkinlikleri bağlamında incelemeyi amaçladıkları çalışmalarında, söz konusu çalışma kitaplarında sunulan etkinliklerin, programda verilen beşinci sınıf görsel okuma kazanımlarını kazandıracak nitelikte görsel okumayla ilgili etkinliklere yer verildiğini tespit etmişlerdir. İnceledikleri iki çalışma kitabında da görsel okuma kazanımlarına yönelik etkinliklerin temalara dengeli bir şekilde dağıldıklarını belirtmişlerdir. Göçer ve Tabak'ın (2012) araştırmasının sonucuna göre öğrencilerin beşinci sınıfta görsel okuma etkinlikleri ile karşılaştıkları söylenebilir. Bu nedenle bu çalışmada hem öğrencilerin beşinci sınıfta kazanmaları gereken bir kazanıma sahip olup olmadıklarını hem de onların görsel okuma becerilerinin ne düzeyde olduğunu belirlemek için veri toplama aracı olarak bir karikatür kullanılmıştır.

Karikatür, okur-yazar olmayan bireylerin de rahatlıkla anlayabildiği bir mizah türüdür ve "karikatürlerden anlam çıkarma da bir okuma etkinliğidir" (Gündüz ve Şimşek, 2013). Bu nedenle, hemen hemen bütün ilköğretim birinci sınıf öğretmenleri derslerinde faydasını bilerek ya da bilmeyerek fıkra, karikatür gibi mizah unsurları kullanmaktadır. Özellikle Batı'da hem öğrenci güdülenmesi hem de öğrenmenin kalıcılığı açısından genelde mizah, özelde ise karikatürle ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Roesky ve Kennepohl (2008) çalışmalarında karikatürün; "öğrencilerin öğrenme oranını arttırdığı, problem çözme yeteneğini geliştirdiği, dikkatini, derse katılımını ve öğrenmedeki kalıcılığını arttırdığı, kavram yanlışlarını giderdiği; bunun yanında sinirliliği azalttığı (özellikle testlerde) ve öğretmenin öğrencilerinin gözünde

prestijini arttırdığı” gibi sonuçlara ulaşılmıştır (Akt. Akkaya, 2011). Böylece karikatür, öğrenmenin etkili bir aracı olarak eğitim-öğretim ortamının vazgeçilmezi olmuştur.

Karikatürün eğitim ortamında kullanılması hususunda Uslu'nun (2007) da görüşleri oldukça dikkat çekicidir.

1. *İnsanı eleştirmek, düşündürmek ve güldürmek gibi işlevleri bulunan karikatürün temelinde insanın ve toplumun eğitimi yatmaktadır.*
2. *Çocuklar sürekli eğlence arayışı içindedir. Çünkü gülmek ve eğlenmek onların en önemli gereksinimlerindedir. Bu nedenle, karikatür mizahi yönü sayesinde çocukların ilgisini çeken bir sanat dalıdır.*
3. *Çocukların ilgi süresi çok kısıdır, dikkatleri çabuk dağılır. Çocuklar çabuk sıkılır. Ama dersin karikatürlerle işlenmesi onların sıkılmalarını engelleyerek daha uzun süre odaklanmalarını sağlayacaktır. Aynı zamanda o dersi sevmelerinde de önemli katkısı olacaktır.*
4. *Karikatürlerdeki espriyi bulmaya, anlamaya çalışmak çocuklar için bir bulmacanın çözülmesi ya da yeni bir şeylerin keşfedilmesi anlamına gelir.*
5. *Bu nedenle, öğrenciler espriyi anlamak, problemi çözmek için zihinsel bir etkinlik gösterecektir.*
6. *Karikatürün bir ana fikri olsa da karikatür, yoruma açık bir sanattır.*
7. *Karikatürden dolayı yorum gücü gelişen birey, olaylar arasında daha kolay neden-sonuç ilişkisi kurar.*
8. *Öğrenmeler, görme duyusuna hitap edeceğinden öğrenme kalıcı olacaktır.*
9. *Karikatür, çocuğun çevresini ve içinde yaşadığı toplumu daha iyi tanımaya yardımcı olur.*
10. *Çocuğun toplumsal olaylara bakış açısını geliştirir, bilinçlenmesini sağlar.*
11. *Öğrencilerin sanata olan ilgileri artar ve estetik duyguları gelişir.*

Uğurel ve Morali (2006) eğitim açısından kullanılacak karikatürleri ikiye ayırmaktadır: Güldürürken de düşündürme amacı taşıyan, mesajın abartı ya da hiciv yoluyla verildiği ve eğlendirici bir biçimde anlatılmak istenenin sunulduğu dikkat ve eğlenceye dayalı karikatürler ile öğrencilere kısa süreli beyin jimnastiği yaptırmayı amaçlayan tartışma, beyin fırtınası, araştırma ve düşündürme yönü öne çıkan karikatürler.

Bu araştırmada kullanılan karikatürün tartışma, beyin fırtınası, araştırma ve düşündürme yönü öne çıkaran karikatürlerden olduğu söylenebilir. Çünkü araştırma ve düşündürmeye yönelik karikatürlerde amaç verilmek istenen akıl yürütmeyle kazandırılmak istenmesidir. Daha çok belli olay ve durumlarla ilişkili, önemli noktaların vurgulandığı ve bunun yanında kişinin beyin fırtınası yapmasının da sağlandığı karikatürlerdir.

Okuma becerisi ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Bu araştırmaların büyük çoğunluğu daha çok okuduğunu anlama becerilerinin geliştirilmesi, değerlendirilmesi ve bu noktada okuma stratejilerinin önemini belirlenmesine yöneliktir (Ekiz, Erdoğan ve Uzuner, 2012; Temizkan ve Sallabaş, 2011; Yılmaz, 2008). Berberoğlu ve Özgen Tuncer (2009), “Türkçede Okuduğunu Anlama Becerileri” başlıklı araştırmalarında; okuduğunu anlama becerilerini geliştirmek amacı ile kullanılan metinlerin genel olarak içerik anlamında zayıf olduğunu ve bu metinlerin her iki kademe Türkçe Dersi Öğretim Programlarında da hedeflenen üst düzey düşünme becerilerini geliştirmekten uzak kaldığını belirtmişlerdir.

Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programı'nda (2009) görsel okuma ayrı bir öğrenme alanı olarak da yer almaktadır. Ancak Türkiye’de görsel okuma ile ilgili yapılan araştırmalar genellikle bu beceriyi açıklama ve becerinin önemini belirlemeye yöneliktir (Zeren ve Arslan, 2009; Sanalan, Sülün ve Çoban, 2007; Aslan, 2003; İşler, 2002). Akpınar'ın (2009) araştırması Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programının görsel okuma ve sunu öğrenme alanlarını değerlendirmeye yöneliktir. Kuru'nun (2008), araştırmasına göre öğretmenler kendilerini görsel okuma ve görsel sunu becerileri konusunda yeterli görmediklerini ancak bu becerilerin kazanılmasının gerekli olduğunu ifade etmişler ve bu becerilere yönelik bilgilendirilmelerinin gerekli olduğunu vurgulamışlardır. Stokes (2001), eğitim alanyazımında yapılan araştırmaları incelediğinde görsel okumanın kullanımının öğrenmeyi büyük ölçüde

etkilediğini görmüştür. Stokes (2001), araştırmasının gövdesini oluşturan temel dayanak noktasının aynı zamanda iletişimde fikir ve kavramlar için görüntü oluşturmak anlamına da gelen görüntü yorumlama yeteneği olan görsel okuryazarlık kavramı olduğunu belirtir. Literatür taramasının amacını öğretimde görsel artırıcılarla öğrencilerin ilgisini çekmek ve onların matematik, okuma ve sözel becerilerinin geliştirilmesi yoluyla onların görsel becerilerinin gelişimini sağlamak olarak belirlemiştir. Şahin ve Kıran (2011) ise ilköğretim beşinci sınıf öğretmen ve öğrencilerinin görsel okuryazarlık düzeylerini belirlemeye çalışmışlardır. Ancak ortaokul seviyesindeki öğrencilerin görsel okuma becerilerinin ne düzeyde olduğunu belirlemeye yönelik bir araştırmaya alanyazında rastlanmamıştır.

Herhangi bir anda öğrenciler görsel bir metinle karşılaşabilir ve görsel okuma yapmak zorunda kalabilirler. Ancak böyle bir duruma karşı öğrencilerin bu beceriye sahip olmaları gerekir ve bu becerinin de kazandırılacağı yer ilk olarak okullar olacaktır. Öğrencilerin kolaylıkla ulaşabilmeleri açısından ders kitapları önemli bir materyaldir. Ancak Berberoğlu ve Özgen Tuncer (2009), Türkçe ders kitaplarında metin türlerindeki çeşitliliğin oldukça sınırlı olduğunu belirtmişlerdir. Ders kitaplarında görsel okuma metinlerine özellikle de karikatürlere çok fazla yer verilmemiştir. Türkiye’de bu anlamda alanyazın incelendiğinde Türkçe eğitimi açısından karikatür kullanımına ilişkin araştırmalar sınırlıdır. Güney Mürsel (2009), deyim ve atasözlerinin öğretiminde karikatürün etkisini araştırdığı çalışmasında belirli deyim ve atasözlerin karikatürlerle desteklenerek öğrencilere öğretilmesinin geleneksel yöntemlere göre daha başarılı olduğunu belirlemiştir. Akkaya (2011) çalışmasında karikatür destekli öğretimin, dil bilgisi öğretiminde oluşabilecek kavram yanlışlarını gidermede, akademik başarıyı ve derse karşı tutumu arttırmada etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Türkçe eğitimi alanı dışında coğrafya öğretiminde (Özşahin, 2009), sosyal bilgiler öğretiminde (Durualp, 2006), tarih öğretiminde (Avşar, 2007), değerler eğitiminde (Yüksel ve Adıgüzel, 2012), fen eğitiminde (Balım, İnel ve Evrekli, 2008) ve matematik öğretiminde (Dereli, 2008) de karikatür kullanımına ilişkin çalışmalar yapılmıştır. Çalışmalarda karikatür kullanımının belirtilen alanlarda geleneksel yöntemlere kıyasla akademik başarıyı arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerini geliştirmede farklı yöntemler kullanılmasına ya da ortaokul öğrencilerinin görsel okuma becerilerini ölçmeye ilişkin uygulamaya dönük araştırmalara pek fazla yer verilmemiştir. Bu nedenle bu araştırmada farklı metin türleriyle yapılan farklı okumaların öğrencilerin okuduklarını anlama becerileri üzerine etkisi belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu doğrultuda “Okuma Kültürü” temasındaki bir metnin ana düşüncesini bulmada ve metni analiz etmede yazılı ve görsel metinlerden hangilerinin daha etkili olduğunun belirlenmesi bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

Bu amaca ulaşabilmek için aşağıda belirtilen alt amaçlara cevap aranmaya çalışılmıştır:

Okuma Kültürü temasındaki bir metnin ana düşüncesini bulmada;

a. Yazılı metinlerin etkisi nedir?

b. Görsel okumayı gerektirecek metinlerin etkisi nedir?

1.1. Araştırmanın Önemi

Anlam kurmada hem kelimedenden hem de görselden yararlanılmasına rağmen seslerin, harflerin, hecelerin ve kelimelerin öğretimi üzerinde daha fazla zaman harcanmaktadır. Görseller kelimelerin öğretilmesinde yardımcı unsurlar olarak değerlendirilmektedir. Hikâyelerin nasıl okunacağı öğretilmekte fakat görsellerin nasıl okunacağı üzerinde sistemli bir şekilde durulmamaktadır (Akyol, 2009). Bununla birlikte öğrencilerin günlük hayatlarında karşılaşılabilecekleri görsel okuma metinlerine belirtilen programda pek fazla yer verilmemiştir.

Türkiye’de okuma alanında yapılan araştırmaların büyük çoğunluğu programın da amacında yer alan okuma alışkanlığının öğrencilere kazandırılıp kazandırılmadığı üzerinedir. Görsel okuma Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programı’nda (2009) ayrı bir öğrenme alanı olarak belirtildiği için bu sınıf düzeylerinde konu ile yapılan ilgili yapılan çalışmalar mevcuttur. Ancak görsel okuma, Türkçe Dersi (6-8. Sınıflar) Öğretim Programı’nda (2006) ayrı bir

öğrenme alanı olarak belirlenmediği için bu sınıf düzeylerinde konu ile ilgili etkinlikler sınırlı sayıdadır. Program'da "Okuma Metninde Bulunması Gereken Özellikler" bölümünde yer alan "Ders kitabındaki metinler, içeriğe uygun çeşitli görsel materyaller (fotoğraf, resim, afiş, grafik, karikatür, çizgi film kahramanları vb.) in yanı sıra atasözü, özdeyiş, duvar yazısı veya sloganlarla desteklenebilir" (MEB, 2006) ifadesi de doğrudan görsel okumaya işaret eden tek ifadedir.

Yukarıda belirtilen sınırlılıkların yanı sıra öğrencilerin günlük hayatta karşılaşılabilecekleri her türlü görsel okuma metnini nasıl yorumlayabildiklerine, bu gibi durumlarda eleştirel düşünme, tartışma, yaratıcı düşünme gibi üst düzey becerileri sergileyebilme düzeylerinin belirlenmesine ilişkin Türkiye'de bir araştırma yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle bu çalışmada öğrencilerin okudukları farklı türlerdeki metinleri yorumlayabilme ve metinlere eleştirel gözle bakabilme düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca araştırma, çalışma grubunu oluşturan 33 altıncı sınıf öğrencisi, çalışmada kullanılan "Canım Kitap" okuma metni ve kitap konulu bir karikatür ile sınırlandırılmıştır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada kullanılan model, var olan bir durumu var olduğu şekliyle ortaya koymayı amaçlayan tarama modelidir. "Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Önemli olan, bilinmek istenen şeyin gözlenip belirlenebilmesidir" (Karasar, 2010).

Best'e (1970) göre doğada ve toplumda var olduğu şekliyle ele alınan ilişkilerin, uygulamaların, bakış açılarının, inançların veya tutumların ne olduğunun betimlenmesi; var olan durumun önceden gerçekleşen bir olayla ilişkili olma durumunun belirlenmesi ve bu durumun şu anki şartları etkileme olasılığının kestirilmesi ile ilgili araştırmalar, tarama türü araştırmalar olarak kabul edilmektedir (Akt. Cohen, Manion ve Morrison, 2000).

Bu çalışmada çalışma grubunu oluşturan altıncı sınıf öğrencilerinin okudukları metinlerdeki ana fikri bulma ve metinleri analiz etmede yazılı ve karikatür metinlerinden hangilerinin daha etkili olduğunun belirlenmesi amaçlandığı için tarama modeli uygulanmıştır. Araştırmanın uygulanması tarama modelinin özelliklerine uygun olarak öğrencilerin kendi koşullarında yani sınıf ortamında gerçekleştirilmiştir.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2012-2013 öğretim yılında Kilis ili merkez okullarından Gazi İlkokulunun 6-B sınıfına devam eden 33 öğrenci oluşturmuştur. Belirtilen okul il merkezindeki devlet okulları arasında il Millî Eğitim Müdürlüğü'nün belirttiğine göre sosyoekonomik olarak en üst seviyededir ve çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin bulunduğu sınıf genel başarı seviyesi yüksek bir sınıftır. Bu nedenle bu sınıf seçilmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Çalışma grubunun öğrenim gördüğü okulda araştırma yapmak için öncelikle il Millî Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınmıştır.

Araştırmada iki farklı metin kullanılmıştır. Bunlardan biri 2011 yılında yapılan İran Uluslararası Kitap Karikatürü yarışmasında birincilik ödülü kazanan Mehdi Mohammadi Rouzbahani'ye ait bir karikatür metnidir. Diğer metin ise Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlatılan Türkçe 6. sınıf ders kitabında yer alan Suut Kemal Yetkin'e ait Canım Kitap adlı

metindir. Kilis'te araştırmanın yapıldığı öğretim yılında 6. sınıflarda Doku Yayınevine ait ders kitabı kullanıldığından, metin öğrencilerin daha önce karşılaşmadığı MEB Yayınlarına ait ders kitabından seçilmiştir. Bu metinlerin aynı içeriğe sahip olduğu ve çalışma grubunun düzeyine uygun olduğu konusunda Türkçe Eğitimi alanında çalışan uzmanlardan ve çeşitli okullarda görev yapan Türkçe öğretmenlerinden görüş alınmıştır. Bu görüşler doğrultusunda her iki metnin de Türkçe Dersi (6-8. Sınıflar) Öğretim Programında yer alan Okuma Kültürü temasına uygun olduğu belirlenmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmacı öncelikle çalışma grubuna karikatür metnini göstermiş ve onlardan bu metnin analizini yaparak ana düşüncesini belirten bir yazı yazmalarını istemiştir. Bu uygulama için bir ders süresi kullanılmış ve öğrencilere hiçbir şekilde müdahale edilmemiştir.

Bir sonraki gün ise Canım Kitap metni tüm öğrencilere dağıtılmış, öğrencilerden bu metni sessizce okumaları ve metnin analizini yaparak ana düşüncesini yansıtan bir yazı yazmaları istenmiştir. Bu uygulama için bir ders süresi verilmiştir. Araştırmada sessiz okuma yönteminin kullanılmasının nedeni dinleme becerisi gibi farklı bir becerinin araştırma üzerindeki etkisini önlemektir.

Elde edilen veriler, üç araştırmacı tarafından betimsel analiz yöntemi ile değerlendirilmiştir. "Betimsel analizde elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Bu analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden- sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır" (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Bryman'a göre betimleme üzerine yapılan vurgu, sıradan detaylara dikkat kesilmeyi içerir, günlük yaşamın yüzeysel, ıvır zıvır şeyleri, çok küçük ayrıntıları soruşturmaya değerdir çünkü bunlar özel bir bağlamda neyin olup bittiğini anlamamıza yardım ederler ve gerçekliğin diğer katmanlarına ilişkin ipucu ve işaretler sağlarlar (Akt. Kuş, 2009).

Betimsel analiz tanımlamalarında kategorilerin önceden belirtildiği ve analizlerin bunlara göre yapılması gerektiği belirtilmektedir. Bu doğrultuda araştırmanın analizi için belirlenen kategoriler de Türkçe Dersi (6-8. Sınıflar) Öğretim Programı'nda (2006) yer alan ve okuma sürecinde etkili olan öğrenme, yorumlama, tartışma, eleştirel düşünme gibi becerilerden seçilmiştir. Bu becerilerden sadece öğrenme ve eleştirel düşünmeye ilişkin açıklamalara yer verilmesi uygun görülmüştür.

Beckman'a göre öğrenme stratejileri, bireylerin yaşam boyu okuryazar, üretici ve bağımsız birer öğrenen olmasını sağlar. Bunun yanı sıra, öğrenme stratejileri; öğrencilerin kendi düşüncelerine güvenmesi, bir işi yapmak için birden fazla yol olduğunu bilmesi, kendi yanlışlarını fark etmesi ve onları düzeltmesi, kendi öğrenmelerini ve davranışlarını değerlendirmesi, hafızasını güçlendirmesi, öğrenme düzeyini artırması, nasıl öğreneceğini bilmesi, kendi öğrenme sürecini geliştirmesi ve kendi öğrenmesinde daha fazla sorumluluk üstlenmesine katkı sağlar (Akt. Belet ve Yaşar, 2007).

"Eleştirel düşünemediği kasıt okunan, bulunan ya da söylenen bilgiler hakkında mutlak bir sonuca varmak yerine alternatif açıklamalar olabileceğini de göz önünde bulundurmalıdır" (Vural, 2004).

Alanında uzman üç araştırmacı tarafından incelenen veriler araştırmacıların ortak görüş belirttiği kategoriler göz önünde bulundurularak çalışmanın bulguları elde edilmiştir.

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, alt amaçların verilmiş sırası dikkate alınarak verilerin analizinden elde edilen bulgular Tablo 1'de gösterilmiş ve bunlara dayalı yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 1. Farklı Metin Türlerinde Beceri İfadelerini Kullanan Öğrenci Sayısı

Beceriler	Yazılı Metin	Görsel Metin
Öğrenme	31	7
Yorumlama	23	31
Tartışma	5	5
Eleştirel Düşünme	15	8
Toplam	74	51

Tablo 1 incelendiğinde öğrencilerin yazılı metnin ana düşüncesini bulma ve metni analiz etmede karikatür metnine göre daha başarılı olduğu görülmüştür. Ancak yorumlama konusunda karikatür metni, yazılı metne göre daha çok öğrenci tarafından yorumlanmıştır.

Tablo 1’de yer alan becerilere ilişkin öğrenci yorumları alt amaçlara uygun olarak her bir metin için ayrı bir başlıkta verilmiş ve elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

3.1. Metnin Ana Düşüncesini Bulmada ve Metni Analiz Etmede Görsel Okumanın Etkisi

Okuma Kültürü temasındaki görsel bir metnin ana düşüncesini bulmada görsel okumanın etkisini belirlemek amacıyla çalışma grubuna Mehdi Mohammadi Rouzbahani’ye ait kitap konulu karikatür metni gösterilmiş ve öğrencilerden bu karikatürün ana fikrini belirlemeleri ve karikatüre ilişkin görüşlerini yazmaları istenmiştir. Elde edilen veriler “öğrenme, araştırma, yorumlama, tartışma ve eleştirel düşünme” kategorilerine göre analiz edilmiş ve aşağıdaki bulgular elde edilmiştir:

Öğrenme

Karikatür yorumlamada 33 kişilik çalışma grubundan 7 öğrenci öğrenmeye ilişkin ifadeler kullanmıştır.

“Bu karikatürden nerede olursak olalım eğer kitap okursak kendimizi ardı arkası gelmeyen uçsuz bucaksız yerlerde hissedeceğimizi anlarız.”; “İnsan zorluklar içinde olsa da olmasa da kitap okumaktan hiç vazgeçmemelidir ve okumaya devam etmelidir.”; “Kitap okudukça insanın ortamı ne kadar kötü olursa olsun kendisini ve çevresini aydınlatır.”; “Nerde olursak olsun her yerde kitap okumalıyız”; “Nerede olursan ol yine de kitap oku.”; “İnsan nerde olursa ne zaman olursa kitap okumalıdır.”; “Bence insan kendi içinde ne kadar mutsuz olursa olsun ruhu mutlu olduğu sürece insan mutlu olur.”

Öğrencilerin öğrenmeye ilişkin cümleleri daha çok “nerede olursak olalım kitap okumalıyız” ifadesinde birleşmektedir, bu ifade ayrıca ana düşüncüyü de yansıtmaması bakımından önemlidir. Bununla birlikte bu ifadeye 33 kişilik bir çalışma grubundan sadece 7 öğrencide rastlanması öğrencilerin büyük çoğunluğunu beşinci sınıfta kazanmaları gereken görsel okuma becerilerini kazanmadıklarını göstermektedir.

Yorumlama

Karikatüre ilişkin düşünceleri içeren yazılarda 31 öğrenciye ait yorumlama cümlesi kabul edilecek ifadeler tespit edilmiştir. Çalışma grubundan sadece bir öğrenci sadece resimde gördüklerini belirtmiş ancak onların ne anlama geleceğine ilişkin bir yorumda bulunmamıştır. Yorumlama cümlelerinden bazıları şunlardır:

“Kitaplar insanların hayatını değiştirir. Ama bu karikatürdeki gardiyan kitap okumadığı için adamın ne yaptığını anlamıyor.”

“Bana göre bu karikatürdeki adam kötü bir şey yapıp içeri girse de kitap okumayı bırakmaz. “Hapishanenin karanlığından kitap okumak için bile olsa bir süre kurtulmuş bir mahkûm.”

“Mahkûm halinden memnun görünüyor. Çok pişman görünüyor. Kitabına dalmış kimseyi umursamıyor ve deniz havasında kitabına dalmış güzel güzel hayaller kuruyor.”

“Polis hapse atılmıştır ve dışarıda onun yerinde olması gereken birini düşünüyordur. O kitabın hayalini yapıyor ve deniz kenarında bekliyor ve omzunda kuş var. Belki de kaçma planı yapıyordur.”

“Bu karikatürde özgürlüğün nasıl bir şey olduğunu anlatıyor. Hapishanede adam zamanını kitap okuyarak geçirerek dışarıda olmak isterdi bence. Ailesini özlemiştir. Bence adam serap görüyordur. Çünkü kitap tutmadan havada duramaz. Böyle bir hapishane olmaz, olamaz.”

“Bir gün adam hapse düşmüş. Çok pişmanmış. Özgürlüğüne kavuşmak istiyormuş. Bir gün gardiyan onu denizden 5-6 metre yüksek bir yere çıkarmış. Eline bir kitap almış. Özgürlüğü özlemiş. O gün anlamış ki bir daha böyle kötü suç işleyip hapse düşmeyecekmış.”

“Bu gardiyan hapishanenin kapısını açtığında mahkûm hayal kurup özgür olmayı ve kitap okumayı hayal ediyormuş. Yani bu mahkûm kuş gibi özgür, akarsu gibi akmak istiyor. Bu mahkûm özgür olmak istiyor.”

“Adam hapse girmiş ve roman okuyup çocuğunu düşünüyor. Bu adam güneşe ulaşabilmek için yıldızından vazgeçer yani çocuğunu düşünüyorsa denize atlar veya ayağı bağlıysa ayağını koparır gardiyan onu her zaman kontrol eder kaçıp kaçmayacağını kontrol eder yalnızlığa gömülmüş bir adam kuşlarla konuşur yalnızlığını paylaşamayan adam.”

“Gardiyanın arka tarafı tam bir cehennem gibi bir yer ama mahkûmun olduğu yer de cehennem gibiydi yalnız seraplarla güzelleşmiştir. Karikatür özgürlüğü kanıtıyor.”

“Mahkûm karanlıkta çok sıkılmış ama ona her şey aydınlık gelmektedir çünkü o bu yaşama alışmıştır hiç sıkılmadan hep kitap okuyordu aklında hep güzel yaşamı canlandırıyordu.”

“Karikatür özgürlüğü simgeliyor. Bir mahkûm büyük bir suç işlediği için ağır bir ceza almış hapishaneyi kitap okumakla geçiriyormuş bir gün çok bunalıma girmiş bu yüzden kaldığı odayı deniz, ağaç, kuşlar gibi doğaya benzetmiş.”

“Ben bu resimde bir şeylerin gizli olduğunu anladım. Ben bu resmi çok garip buldum.”

“Buradaki adam oturup kitap okuyor. Ama hapiste okuyor. Bu adam bence ailesinden ayrı kaldığı için üzülüyor ve oradaki pişmanlığını oraya yazıyor. Defterinin sayfaları bittiğinde okuyor ve pişman oluyor.”

“Bir adam oturmuş sakince kitap okuyor sahilin kenarı sessiz olduğu için orayı tercih etmiş ve orada kitap okuyan adamı gardiyan küçük bir pencereden seyrediyor.”

“Aslında kitap okumak yazını güzelleştirir okumaya teşvik eder.”

Yorumlamada öğrenci görüşleri, karikatürün ana fikrini yansıtıcı şekilde kitap okumanın önemi noktasında birleşmektedir. Bununla birlikte öğrenciler karikatürün arka planında yer alan özgürlük kavramına da dikkat çekmişlerdir. Ancak bu bölümde dikkati çeken nokta öğrencilerden bazılarının karikatürü yorumlarken oldukça yaratıcı fikirler öne sürmüş olmalarıdır. “Adamın biri PC virüsü yapıp tüm dünyadaki bilgisayarlara o virüsten koymuş çünkü karısı 2 yıl önce o gün ölmüş. Sonra adamı hapse sokmuşlar. Adam gün geçtikçe ruh hastası olmuş.”; “Bir adam suç işlemiş ve cezasını çekmek için hapse girmiş. Galiba adam dağda bir yerde kalıyor ve adam intihar etmek istiyor gardiyan bunu gördüğü halde müdahale etmiyor ama orada saçma olan iki şey var biri sabah güneş ışığından daha güçlü bir lamba bir de ağaç ters ve küçük duruyor.”; “Bence insan kendi içinde ne kadar mutsuz olursa olsun ruhu mutlu olduğu sürece insan mutlu olur.”; “Her kapının ardında bir hayat vardır. Bir dini adam iftiradan hapse girmiş ama adam dini olduğu için Allah ona orada da yardım etmiş. Bu adam diğer mahkûm aksine muhteşem bir yerde yaşarmış ve oraya bakan gardiyan ne olup bittiğini anlayamazmış.”; “İnsanlar kötü durumda iyiyi ister iyi olduğunda daha iyisini ister yani insanlar oldukları konumu beğenmeyip daha da iyisini ister.”; “Bu resimde mahkûm hapse gireceğine polis girmiş; mahkûm bu resimde özgür, polis hapishanede. Mahkûm kitap okuyor.” Öğrencilere verilen karikatür hiçbir sözel ifadeyi içermediği için öğrenciler karikatürü yorumlamak adına düşünmek zorunda kalmışlar ve kendi görüşlerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin yorumları her ne kadar doğrudan karikatürün ana fikrini yansıtır nitelikte olmasa da hem karikatürün arka planını yorumlamış olmaları hem de konuya özgün yorumlar getirebilmiş olmaları bakımından anlamlıdır.

Tartışma

Çalışma grubunun yazıları analiz edildiğinde tartışmaya yönelik cümle olarak kabul edilebilecek sadece 5 yorum tespit edilebilmiştir:

“Bana göre bu karikatürdeki adam kötü bir iş yapıp içeri girse de kitap okumayı bırakmaz. Ama bazı insanlar nedense kitap okumayı sevmez.”; “Canı hiç sıkılmazmış çünkü kitap okumuş adamcağız da ne yapsın yapacak bir şey yok.”; “Kitap okuyan insana herkes hayranlıkla bakar. Resimde de görüldüğü gibi gardiyan bile kitap okuyan insana hayranlıkla bakmaktadır. Hayatta kitap okumak kadar güzel bir şey yoktur.”; “Gardiyan duvarın yanındaki boşluktan değil küçük delikten bakıyor.”; “Hapishanede bile hayallerin kurulabildiğini düşünüyorum. İnsan asla kötü düşünürse her zaman negatif olarak kalır ve her zaman üzülür. Bunun sonucunda kaybeder ama pozitif kalırsa asla üzülmez ve kaybetmez.”

Öğrenciler karikatürün farklı yönlerini de yorumlamış ve sorgulamışlardır. Öğrencilerden bazıları da karikatürdeki çizgilere bir anlam verememiş ve çizgilerin altında yatan soyut anlamı görememiştir. *“Saçmalıklar: adam kitabı tutmuyor. Kitabın sayfalarında yazı yok. Lamba kendiliğinde asılı bir yere bağlı değil. Kapının yanında duvar yok.”* cümlesinde öğrenci gördüğü resmi somut olarak algılamış, zihninde soyutlandıramamıştır. Bu da bazı öğrencilerin hâlihazırda somut dönemden soyut döneme geçemediklerini göstermektedir.

Eleştirel Düşünme

Her ne kadar yorumlama cümleleri aynı zamanda dolaylı olarak eleştirel düşünmeyi de içerse de analiz edilen kâğıtlarda doğrudan eleştirel düşünme ifadesini içeren 8 ifade yer almaktadır:

“Mahkûm kendini kitaba o kadar kaptırmış ki o dört duvar arasında olduğu halde kendisinin uçsuz bucaksız bir denizde olduğunu zannediyor.”; “Sahneye bakınca manzaranın güzel olduğunu fark ediyoruz. Bence bu sahnenin güzel olmasının iki sebebi vardır. Birinci sebep kitabın güzel şeyler anlattığını ormandan, denizden bahsettiğini gösteriyor. İkinci sebep ise kitap okuyarak hapisteki karanlık ortamını aydınlattığını kitap okudukça kendini ve çevresini aydınlatacağını gösteriyor.”; “Bence herkes kitap okumalı ve kitap okudukça kendini o hayatta yaşıyormuş gibi hissetmelidir.”; “Mahkûm dışarıda, gardiyan içeridedir.”; “Resimde görüldüğü gibi kitap okuyanı bulutlar ve hatta gök bile aydınlatır.”; “Elindeki kitap kendisini anlatıyor olabilir.”; “Mahkûm hapse gireceğine polis girmiş, mahkûm bu resimde özgür polis hapishanede.”; “Dışarıdan bakılınca kötü görünen şeyler o kadar kötü olmayabilir. Önemli olan olduğun yerin iyi ya da kötü olması değildir.”

Yorumlama ifadeleri ve yaratıcı düşünceler de aynı zamanda eleştiri cümleleri olarak kabul edilebilir. Bu doğrultuda çalışma grubunun büyük bir çoğunluğunun karikatürü yorumlama konusunda eleştirel düşünme becerisini kullanabildikleri söylenebilir.

3.2. Metnin Ana Düşüncesini Bulmada ve Metni Analiz Etmede Sessiz Okumanın Etkisi

Yazınsal bir metnin ana düşüncesini bulmada ve metni analiz etmede sessiz okumanın etkisini belirlemek amacıyla çalışma grubuna Suut Kemal Yetkin'e ait kitap konulu “Canım Kitap” metni verilmiş ve öğrencilerden bu metni sessizce okuyarak metnin ana fikrini belirlemeleri ve metne ilişkin görüşlerini yazmaları istenmiştir. Elde edilen veriler “öğrenme, araştırma, yorumlama, tartışma ve eleştirel düşünme” kategorilerine göre analiz edilmiş ve şu bulgular elde edilmiştir:

Öğrenme

Öğrencilerin metnin ana fikrine ilişkin yorumları aynı zamanda birer öğrenme cümlesi niteliği taşımaktadır. Bu doğrultuda öğrencilerin 31'inin kâğıtlarında öğrenme cümlesi sayılabilecek ifadeler yer almaktadır. Bunlar daha çok kitap okumanın önem ve değerini, kitapların insanların en yakın dostu olduğunu ve kitapların yararını anlatan cümlelerdir:

“Kitabın insanlar için önemi”; *“Kitap okumanın önemi” (3); “Kitap bizim için en iyi dosttur.”;* *“İnsan için kitap en yakın dosttan bile önemlidir.”;* *“Kitap ilaç gibidir ve insana dosttur.”;* *“Dünyada hiçbir dost insana kitaptan daha yakın değildir.”;* *“Kitapların bize en iyi*

dost olduğunu hayatımın her yerinde bize yardımcı olduğunu kitapsız bir hayat düşünemeyeceğimizi anlatmaktadır.”; “Kitap gerçekten çok iyi bir dosttur. Kitap okudukça hayatımızın karanlık köşelerini aydınlatırız.”; “Kitabın bize insandan daha yakın bir dost olduğunu belirtmektir.”; “Kitap insanın her zaman can yoldaşı ve dostundan bile öte bir sevgidir.”; “Dünyada hiçbir dost kitaptan daha yakın değildir.”; “Bu metnin ana fikri kitapların değeri, güzelliğidir.”; “Kitap en büyük zenginliktir. Bilgi kaynağımızdır.”; “Kitaplar değerlidir.”; “Kitapların değeri”; “Kitaplar insanların en değerli hazinesidir.”; “Kitapsız bir hayat düşünülemez.”; “Kitap bizim her şeyimizdir.”; “Kitap okumanın her derde veya kedere iyi geldiği, kitabın her yerde okunması gerektiği.”; “Kitap okunmalıdır, kitabın insanlar üzerinde büyük etkisi vardır.”; “Kitap ve şiir okumanın faydalarından söz edilmiş.”; “Burda bana kitap, şiir okumanın faydalarından bahsetmiştir. Dünyayı insansız düşünemezsek insanı da kitapsız düşünemeyiz.”; “Kitaplar insanlar için çok önemli bir kaynaktır.”; “Bu metin insanın kitap okumayı sevmesi ve özlemini anlatıyor.”; “İnsanlar kitaplara çok düşkündür.”; “İnsanlar kitapsız hiçbir yere varamazlar.”; “Kitap okumanın yararını belirtir.” “Kitaplar insanlardan daha çok öğüt verir.”; “Kitabın önemi, hayatımıza kattığı önemli bilgiler, can yoldaşı olduğu belirtilmiştir.”; “İnsanlar kitap okuyarak kendilerini iyi hissederler.”

Öğrencilerin büyük çoğunluğunun yazılı metnin ana düşüncesini bulmada başarılı olduğu söylenebilir. Ancak bununla birlikte öğrencilerin düşüncelerini ifade ederken kısa cümleler kurma ya da doğrudan metinden cümlelerle kendilerini ifade etme eğiliminde oldukları tespit edilmiştir.

Yorumlama

Yazılı metne ilişkin düşüncelerini içeren yazılarda 23 öğrenciye ait yorumlama cümlesi kabul edilecek ifadeler tespit edilmiştir. Bunlardan ilgi çekici olanlardan bazıları şunlardır:

“Canımız sıkıldığında dostlarımızla paylaşamayacağımız şeyler olduğunda kitap okuyunca insan bütün sıkıntılarını unutup.”

“Kitap okuma insanın konuşmasında da önemlidir.”

“Bana göre bazı kitaplar daha maceraya sürükler. Yani kitaplar şiirlere göre daha güzeldirler. Ama her kitabın kendine göre bir değeri vardır.”

“Bazı insanların kitap için koştuğunu bazı insanların umrunda bile olmadığını söylüyor.”

“Ne kadar çok kitap okursa o kadar iyi kendimize çok kitap okumazsak kötü kendimize.”

“Kitap bir altın gibi değerlidir. Kitap okuyarak gelişiriz.”

“İnsan kitap okuduğu zaman stresini atar, sınırları yok olur ve açlığı unutup.”

“Roman veya kitap okuduğumuzda kitabın içine girmişiz gibi sanki orda geçen olaylar başımıza gelmiş gibi oluruz.”

“Kitap okuyarak iyi yerlere varıp biraz olsun eksikliklerimizi gideririz.”

“Kitap okumayanlar ileriki zamanlarda pişmanlık duyabilirler.”

“Kitaplar çok eğlencelidir. Kitap okudukça aklımız zenginleşir, parlak olur. Eğer kitap okursak Türkçeyi de anlayabiliriz.”

“Kitap insanlardan daha önemlidir.”

“Kitap hayatımızda büyük yer kaplar.”

“Kitaplar bazen bilgi almak için okunur bazen ise eğlenmek için okunur. Bana hissettirdikleri şeyler kitabın dostumuz olduğunu anlamam oldu.”

“Kitap bize öğretmenlerin veremediğini verir.”

Mesela boş zamanlarımızı kitap okuyarak geçirirsek dilbilgimiz gelişir.”

“İnsan kitap okuduğunda hem bilgisi hem de okuma becerisi artar.”

“Kitap bizi yükseltir, derslerimizde başarı sağlar.”

“Kitaplar sadece bilgileri alma değil eski tarihte kalan olayları kahramanlıkları da, eskiden neler kalmış onu anlatan hikâyeler de romanlar da şiirler de anlatır.”

“Mesela Türkçe dersine çok faydası var, yazım kurallarında, okuma hızında, okuduğunu anlamada hem kitabın bir insan karşısında nasıl konuşulacağını öğretir.”

Hem bazı kitaplar insanlara öğütten çok çalışmada kısa yollar, önemli notlar verir.”

Öğrencilerin yazılı metne ilişkin yorumlama cümleleri genellikle öğrenme cümleleri ile örtüşür niteliktedir ve onlar da kitap okumanın öneminden söz etmektedir. Burada dikkati çeken bazı öğrencilerin kitabın öneminden söz ederken gerçekten yaratıcı, özgün yorumlamalarda bulunmuş olmalarıdır:

Tartışma

Çalışma grubunun yazıları analiz edildiğinde araştırmaya yönelik cümle olarak kabul edilebilecek sadece 5 yorum tespit edilebilmiştir:

“Bazı insanlar kitap okumayarak okumayı unutarak en büyük hatayı yapmışlardır.”; “Mesela yolda başka bir şehre yürüyorsunuz. Arabanın içinde boş boş oturmak mı daha iyi kitap okuyarak mı? Kitap okuyarak geçirmek. Bence her zaman yanında olmalı ama bu kendi fikrim ama buna karşı çıkanlar da olur.”; “İnsan kitap okumayı mutlaka sevmelidir. Peki yazarlar kitap veya masal, şiir, roman, neden yazıyor, nedeni tarihi ilerletmek, insan arası iletişimi sağlıyor.”; “Yılda bir kitap okumakla olmaz. Şiir insanın başka bir yerde olduğunu düşündürür. Şiir okuduğumda kendimi mutlu, sevinçli insanı hatırlatan bir yer gelir aklıma. Ama efsane okumak en güzeldir. Macera, savaş ve bilgi veren kitaplar en güzeldir.”; “İnsan niçin okur?”; “İnsanlar kitapsız hayallerine ulaşamazlar, kitapsız hayat kalpsiz hayata benzer.”

Yazılı metni okumada sadece beş öğrencinin tartışma cümlesi kurması, kendilerine sunulan bilgileri yorumlamada öğrencilerin yetersiz kaldıklarını ve onların becerilerinin genellikle bilgi düzeyinde kaldığını göstermektedir.

Eleştirel Düşünme

Her ne kadar yorumlama cümleleri aynı zamanda dolaylı olarak eleştirel düşünmeyi içerse de analiz edilen kâğıtlarda doğrudan eleştirel düşünme ifadesini içeren 15 ifade yer almaktadır:

“Çok kitap okuyan bir insanın konuşması da çok akıcıdır. Kısa ve anlamlıdır. Ancak az kitap okuyan insanlar ise iki lafı bir araya getiremez. Bu yüzden bol bol kitap okuyarak bilgi hazinemizdeki kelime dağarcığımızı genişletmeliyiz.”; “Kitaplar eğer dünyadan yok oluverirse adeta insanların dünyası kararır, yaşamak güçleşir ve hayat çekilmez bir ağırlık olur.”; “Aslında kitap okumazsak hayatımız çok sıkıcı olur ya da kitapsız bir hayatı düşünelim sanki hayatımızın bir parçası yok olur.”; “Kitaplar olmazsa dünya yaşanılmaz bir hale gelir, diyebiliriz.”; “Kitap okumayanlar çok yalnız ve mutsuz olur ve konuşması düzgün olmaz. Duygularını rahatça anlatamazlar, herkese karşı somurtur ve mutsuz bir tavır alır.”; “Bütün yazarlarımıza borcumuz vardır.”; “Kitapsız bir dünya düşünülemez. Kitap okumak aynı zamanda insanın düşünce özgürlüğüne destek verir. Kitap insanı hem avutur hem de her bakımdan her dersten yükseltir.”; “İnsan kitabı okudukça insan, kitap okudukça kitap olur.”; “Kitap okurken sen de oradaymış gibi okumalısın. Hissederek yaşayarak okumalısın. Kendi zihninde canlandırarak okumalısın.”

Yazılı metin okumada öğrencilerin büyük çoğunluğunun özellikle yazarın kelimelerini kullanarak yorum yaptıkları tespit edilmiştir. Küçük bir grup ise metne ilişkin kişisel yorumlamalarda bulunmuşlar ve genel olarak kitabın yararları üzerine görüş bildirmişlerdir.

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada “Okuma Kültürü” temasındaki bir metnin ana düşüncesini bulmada ve metni analiz etmede yazılı ve görsel metinlerden hangilerinin daha etkili olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amacı gerçekleştirmek için öğrencilere verilen aynı temadaki iki farklı metin, okuma becerileri sürecinde önemli bir yere sahip olan öğrenme, yorumlama, tartışma ve eleştirel düşünme becerilerine göre analiz edilmiş ve elde edilen bulgulara göre şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Karikatür okumada çalışma grubundan sadece 9 öğrenci “Kitap, insanın hayal dünyasını zenginleştirir ve nerede olursak olalım kitap okumalıyız” düşüncesine ulaşabilmiştir. Bununla birlikte karikatürde bir kitap olduğunu fark eden ancak onu sadece bir nesne olarak gören öğrencilerin sayısı 21’dir. 3 öğrenci ise karikatürde bir kitap olduğunu belirtmemişlerdir. Kitap temasından başka öğrencilerde öne çıkan bir diğer da tema özgürlük temasıdır. Bu tema 9

öğrencinin kâğıdında tespit edilmiştir. Öğrenciler karikatürü yorumlarken hem karikatürün görünen bilinen ana düşüncesini hem de arka planında yatan özgürlük düşüncesini tespit edebilmişlerdir. Bu doğrultuda karikatürü yorumlama açısından çalışma grubundan sadece 1 öğrenci hiçbir yorum cümlesi kullanmamıştır. Sadece resimde gördüklerini olduğu gibi aktarmıştır. Aynı durum çalışma grubundaki diğer öğrencilerde de mevcuttur. Onlar karikatürü yorumlamakla birlikte çizgileri tam olarak anlamlandıramamışlardır.

Mahkûmun bulunduğu ortamın hayal ürünü değil de gerçek olduğunu düşünen öğrenci sayısı 17'dir. Bu da sınıfın yarısının soyut işlemler dönemine geçemediğini göstermektedir.

Eleştirel düşünmeye ilişkin bulgularda da sadece 8 öğrencinin eleştirel düşünme cümlesi kurmuş olmaları aynı sonucu desteklemektedir. Çünkü yorumlama becerisine sahip öğrencilerin aynı zamanda eleştirel düşünceleri de beklenir ancak burada öğrencilerin hem görsel okuma becerilerine tam olarak sahip olamamalarından hem de içinde buldukları gelişim döneminin geçiş evresinde bazılarının tam olarak soyut işlemlere ulaşamamasından kaynaklanmış olabilir.

Karikatür metnini okumada öğrenme, tartışma, becerilerine ilişkin bulgular incelendiğinde öğrencilerin tartışma cümlelerine çok fazla yer vermedikleri, yorumlamada iyi olmakla birlikte bunu öğrenme cümlesi olarak ifade etmede sıkıntı yaşadıkları tespit edilmiştir. Bu durum öğrencilerin görsel okuma yapmalarını gerektirecek metinlerle çok fazla karşılaşmalarından kaynaklanmış olabilir.

Yazılı metnin ana düşüncesini bulma konusunda öğrenciler karikatür metnine kıyasla daha başarılıdır. Aynı zamanda öğrenme cümlesi olarak da ifade ettikleri ve "Kitabın insan hayatındaki yeri ve önemini" anlatan cümlelere çalışma grubundaki 31 öğrencinin kâğıdında rastlanılmıştır. Ancak yorumlama konusunda karikatür metnindeki başarı burada tam olarak sağlanamamıştır. Yazılı metni yorumlamada 23 öğrenci başarılı olmuştur. Eleştirel düşünme (15 öğrenci) becerisinde yazılı metni okumada daha fazla başarı göstermişlerdir.

Uslu'ya (2007) göre çocukların ilgi süresi çok kısıtlıdır, dikkatleri çabuk dağılır. Çocuklar çabuk sıkılır. Ama dersin karikatürlerle işlenmesi onların sıkılmalarını engelleyerek daha uzun süre odaklanmalarını sağlayacaktır. Aynı zamanda o dersi sevmelerinde de önemli katkısı olacaktır. Karikatürlerdeki espriyi bulmaya, anlamaya çalışmak çocuklar için bir bulmacanın çözülmesi ya da yeni bir şeylerin keşfedilmesi anlamına gelir. Bu nedenle, öğrenciler espriyi anlamak, problemi çözmek için zihinsel bir etkinlik gösterecektir.

Uslu'nun düşüncelerini destekler nitelikte yazılı metni okumada karşılaşılan başka bir durum ise öğrencilerin kendi cümlelerinden ziyade yazarın kullandığı cümlelerle metne ilişkin düşüncelerini anlatmaya eğilimli olduklarıdır. Bu durum onların hem eleştirel düşüncelerini hem de yorumlama becerilerini olumsuz etkilemektedir. Karikatür metinlerinde bu durum söz konusu değildir. Çünkü öğrenciler çizgilere bakıp onları kendi cümleleriyle ifade etmek zorunda kalmışlardır ve bu nedenle yorumlama konusunda yazılı metinde ziyade karikatür metninde daha başarılı olmuşlardır. Yazılı metinler sınırlarıyla birlikte öğrencilere sunulur. Bu nedenle öğrenci yazarın cümlelerini özetlediğinde metnin ana düşüncesini bulduğunu, metni anladığını düşünür. Karikatür metinlerinde de bir sınır çizilmiştir ancak bu çizgisel bir sınırdır ve öğrenciler bu çizgiyi aşip karikatürün altında yatan anlamları da ararlar. Nitekim bu karikatürde de aynı sonuca ulaşılmıştır. Kırbaş ve Orhan (2011) görsel materyallerle desteklenmiş yazma çalışmalarının öğrencilerin yazma becerilerini geliştirmeye olan etkisini belirlemeyi amaçladıkları çalışmalarında görsel unsurlardan yararlanılarak yapılan yazma çalışmalarının geleneksel yöntemle göre daha etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmada da yorumlama açısından görsel bir metin olan karikatürün geleneksel olarak kabul edilen yazılı metne oranla daha etkili olması yönüyle her iki araştırmanın söz konusu sonucunun örtüştüğü belirtilebilir.

Tartışma becerilerinde her iki metinde de öğrenciler çok büyük başarı gösterememişlerdir. Öğrencilerin daha önce bu becerilerini geliştirecek etkinliklerle sık karşılaşmamış olmaları bu durumunu bir nedeni olabilir.

Hem yazılı metin okuma hem de karikatür metni için öğrencilerin sahip olması beklenen becerileri tam olarak sergileyen öğrenci sayısı birdir ve bu öğrenciler aynı kişiler değildir.

Bunlarla birlikte yazılı metni tam olarak okuyan öğrenci karikatür metninde sadece yorumlama cümlesi kullanmıştır. Karikatürü tam olarak okuyabilen öğrenci ise yazılı metni okuma konusunda da iyi durumdadır. Bu durum da öğrencilerin bireysel farklılıklara sahip olduklarını ve bazı öğrencilerin görsellerle daha iyi anlayabildiği ve kendini anlatabildiğini bazılarının ise yazılı metinlerde benzer beceriler sergilediğini göstermektedir.

Öneriler

Öğrencilere okuma becerisi kazandırılırken bu işin bir süreç olduğu ve öğrencilere bu becerinin bu doğrultuda kazandırılması gerektiği konusunda öğretmenler ve ebeveynler bilinçlendirilmelidir.

Öğrencilerin bireysel farklılıkları göz önünde bulundurularak farklı kademelerdeki ders kitaplarında da görsel okuma metinlerine ağırlık verilmelidir.

Görsel metinlerle öğrenciler daha bütüncül düşünebilmektedirler. Bu nedenle ders kitaplarındaki yazılı metinler de öğrencilerin seviyelerine uygun, kaliteli, onların sanat gücüne seslenebilecek görsellerle desteklenmelidir.

KAYNAKLAR

- Akkaya, A. (2011). Karikatürlerle Dil Bilgisi Öğretimi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Akyol, H. (2009). Görsel Okuma. A. Kırkkılıç ve H. Akyol, (Ed), *İlköğretimde Türkçe Öğretimi*. içinde 165-195. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Akyol, H. (2010). *Yeni Programa Uygun Türkçe Öğretimi Yöntemleri*, Ankara: Kök Yayıncılık. Arıcı, A.F. (2008). *Okuma Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Aslan, U. T. (2003). Görsel olanı okumak: Eleştirel görsel okur- yazarlık. *İletişim: Araştırmaları Dergisi*, 1(1): 39-64.
- Avşar, S. (2007). Tarih öğretiminde karikatür imgesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Balım, A. G., İnel, D. ve Evrekli, E. (2008). Fen Öğretiminde Kavram Karikatürü Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Sorgulayıcı Öğrenme Becerileri Algılarına Etkisi. *İlköğretim Online Dergisi*. 7(1), 188-202.
- Belet D. ve Yaşar, Ş. (2007). Öğrenme stratejilerinin okuduğunu anlama ve yazma becerileri ile Türkçe dersine ilişkin tutumlara etkisi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 3(1),69-86.
- Berberoğlu, G. ve Özgen Tuncer, Ç. (2009). Türkçe okuduğunu anlama becerileri. *Cito Eğitim: Kuram ve Uygulama*.5,9-18.[Çevrimiçi:https://www.google.com.tr/search?q=berbero%C4%9Flu+%C3%B6zgen+tuncer&oq=berbero%C4%9Flu+%C3%B6zgen+tuncer&aqs=chrome.0.57.5662&sugexp=chrome,mod=0&sourceid=chrome&ie=UTF-8],Erişim tarihi:.
- Cohen, L., Manion, L., and Marrison, K. (2000). *Research Methods In Education*. London, Newyork: Routledge.
- Demirel, Ö. (1999). *İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Dereli, M. (2008). *Tam sayılar konusunun karikatürle öğretiminin öğrencilerin matematik başarılarına etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Durualp, E. (2006). *İlköğretimde Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karikatür Kullanımı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ekiz, D., Erdoğan, T. ve Uzuner, F. G. (2012). Aksiyon araştırması aracılığıyla okuduğunu anlama becerisinin geliştirilmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5 (7), 303-328.
- Göçer, A. ve Tabak, G. (2012). İlköğretim 5. sınıf Türkçe öğrenci çalışma kitaplarının görsel okuma etkinlikleri bağlamında incelenmesi. *İlköğretim Online Dergisi*, 11(3), 790-799.
- Göğüş, B. (1978). *Orta dereceli okullarımızda Türkçe ve yazın eğitimi*. Ankara: Gül Yayınevi.
- Gündüz, O. ve Şimşek, T. (2013). *Anlama teknikleri 1: Uygulamalı Okuma Eğitimi El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.

- Güney Mürsel, C. (2009). *Deyim ve Atasözlerin Öğretiminde Karikatürlerin Etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. , Ankara.
- İşler, A. Ş. (2002). Günümüzde görsel okur yazarlık ve görsel okur yazarlık eğitimi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XV(1), 153-161.
- Kabapınar, F. (2005). Effectiveness of teaching via Concept Cartoons from the Point of View of Constructivist Approach (Yapılandırmacı öğrenme sürecine katkıları açısından fen derslerinde kullanılabilecek bir öğretim yöntemi olarak kavram karikatürleri). *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri (KUYEB)*, 5(1), 101-146.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kırbaş, A. ve Orhan, S. (2011). Görsel materyallerle desteklenmiş yazma çalışmalarının öğrencilerin yazma becerilerini geliştirmeye etkisi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6(4), 705-714.
- Kuru, A. (2008). *İlköğretim beşinci sınıf Türkçe dersi öğretim programında yer alan görsel okuma ve görsel sunu becerilerinin öğretmen görüşleri doğrultusunda incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. , Adana.
- Kuş, E. (2009). *Nitel-Nitel Araştırma Teknikleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- MEB (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar)*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (2009). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (1-5. sınıflar)*. Ankara: MEB Yayınevi.
- Özbay, M. (2009). *Anlama Teknikleri: I Okuma Eğitimi*, Ankara: Öncü Kitabevi.
- Özdemir, E. (1990). *Okuma Sanatı*, İstanbul: İnkılâp Kitâbevi.
- Özşahin, E. (2009). Karikatürlerle coğrafya öğretimi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 20, 101-122.
- Rouzbahani, M. M. (2011). Uluslararası Kitap Karikatürü Yarışması Sonuçları. İran web:http://www.irancartoon.ir/gallery/album543/First_Prize_Mehdi_Mohammadi_Rouzbahani_Iran adresinden 02.10.2012 tarihinde alınmıştır.
- Saka, A., Akdeniz, A. R., Bayrak, R., Asilsoy, Ö., (2006, 6-8 Eylül). “Canlılarda Enerji Dönüşümü” Ünitesinde Karşılaşılan Yanılgıların Giderilmesinde Kavram Karikatürlerinin Etkisi. VII. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresinde sunuldu, Ankara.
- Sanalan, V., A., Sülün, A. ve Çoban, T. A. (2007). Görsel Okuryazarlık. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 33-47.
- Stokes, S. (2001), “Visual Literacy in Teaching and Learning: A Literature Perspective”, *Electronic Journal for the Integration of Technology in Education, Troy State University*. [Çevrim içi: <http://www.ejite.isu.edu/Volume1No1/Stokes.htm>], Erişim tarihi: 10.12.2012 tarihinde alınmıştır.
- Şahin, Ç. ve Kıran, I. (2011). İlköğretim 5. Sınıf Öğretmen ve Öğrencilerinin Görsel Okuryazarlıkları Üzerine Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 363-381.
- Temizkan, M. ve Sallabaş, M. E. (2011). Okuduğunu Anlama Becerisinin Değerlendirilmesinde Çoktan Seçmeli Testlerle Açık Uçlu Yazılı Yoklamaları Karşılaştırılması. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30, 207-220.
- Tüzel, S. (2010). Görsel Okuryazarlık. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, XXVII, 691-705.
- Uğurel, I. ve Morali, S. (2006). Karikatürler ve Matematik Öğretiminde Kullanımı. *Millî Eğitim Bakanlığı Dergisi*, 35(170), 32-46.
- Uslu, H. (2007). Eğitimde Karikatür. H.Efe,(Ed.), *Karikatür ve Eğitim*. Baskı sayısı yok içinde (15-21). İzmir: Karikatürcüler Derneği İzmir Temsilciliği Yayınları.
- Vural, B. (Ed.). (2004). *Öğrenci merkezli eğitim ve çoklu zekâ*. İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Yetkin, S. K. (2011). Canım Kitap. *İlköğretim Türkçe ders kitabı 6*. Ankara: MEB Devlet Kitapları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, M. (2008). Türkçede okuduğunu anlama becerilerini geliştirme yolları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(9), 131-139.
- Yüksel, İ. ve Adıgüzel, A. (2012). Değer eğitiminde karikatür kullanımı: İlköğretim Öğrencilerinin Şefkat Ve Merhamet Değer Algılarının Belirlenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(3), 315-325.

Zeren, G. ve Arslan, Z. (2009). Bir eğitim süreci olarak görsel okuryazarlık. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(3), 43-52.

EK 1. Araştırmada Kullanılan Yazılı Okuma Metni

CANIM KİTAP

Nedir insanların kitaplara olan bu düşkünlüğü? Kitaplar, hele romanlar ve şiir kitapları, neden insanların hayatında bu kadar büyük bir yer alıyor? Bence bunu cevaplandırmak için “İnsan niçin okur?” sorusunu ilkin cevaplandırmak gerekir. İnsanlar toplu olarak yaşadıkları hâlde yine de yaratıkların en yalnızlarıdır. Dıştan birbirlerine yakındırlar ama içten aralarında ne uzaklıklar vardır. (...)

Dünyada hiçbir dost, insana kitaptan daha yakın değildir. Sıkıntımızı unutmak, donuk hayatımıza biraz renk katmak, biraz ışık vermek, daracık dünyamızda bulamadığımız şeyleri yaşamak için tek çaremiz kitaplara sarılmaktır... Herhangi bir yolculuğa çıkarken hangi okuryazar yanına bir iki roman, bir iki şiir kitabı almayı düşünmez. Yolculukta çoğu zaman olduğu gibi çevremize bakıp dalmaktan yanımıza aldığımız kitapları okuyamazsak bile onları yine de elimiz altında bulundurmamak isteriz. Çünkü onların can yoldaşı olduğunu biliriz. Düşünüyorum da şu dünyadan kitaplar yok olurse yaşamak ne kadar güçleşir, çekilmez bir ağırlık olur. Romancı veya şair için yazmak nasıl dayanılmaz bir ihtiyaçsa okuyucu için de yazılanları okumak öyledir. En kötümser zamanlarımızda yardıma onlar koşar. Nurullah Ataç, ölüm yatağında, kendisini görmeye gelen Sabahattin Teoman’a “Hastalıkta ağrıları dindirici en iyi ilaç şiirmiştir, boyuna şiir okuyorum.” dememiş miydi?

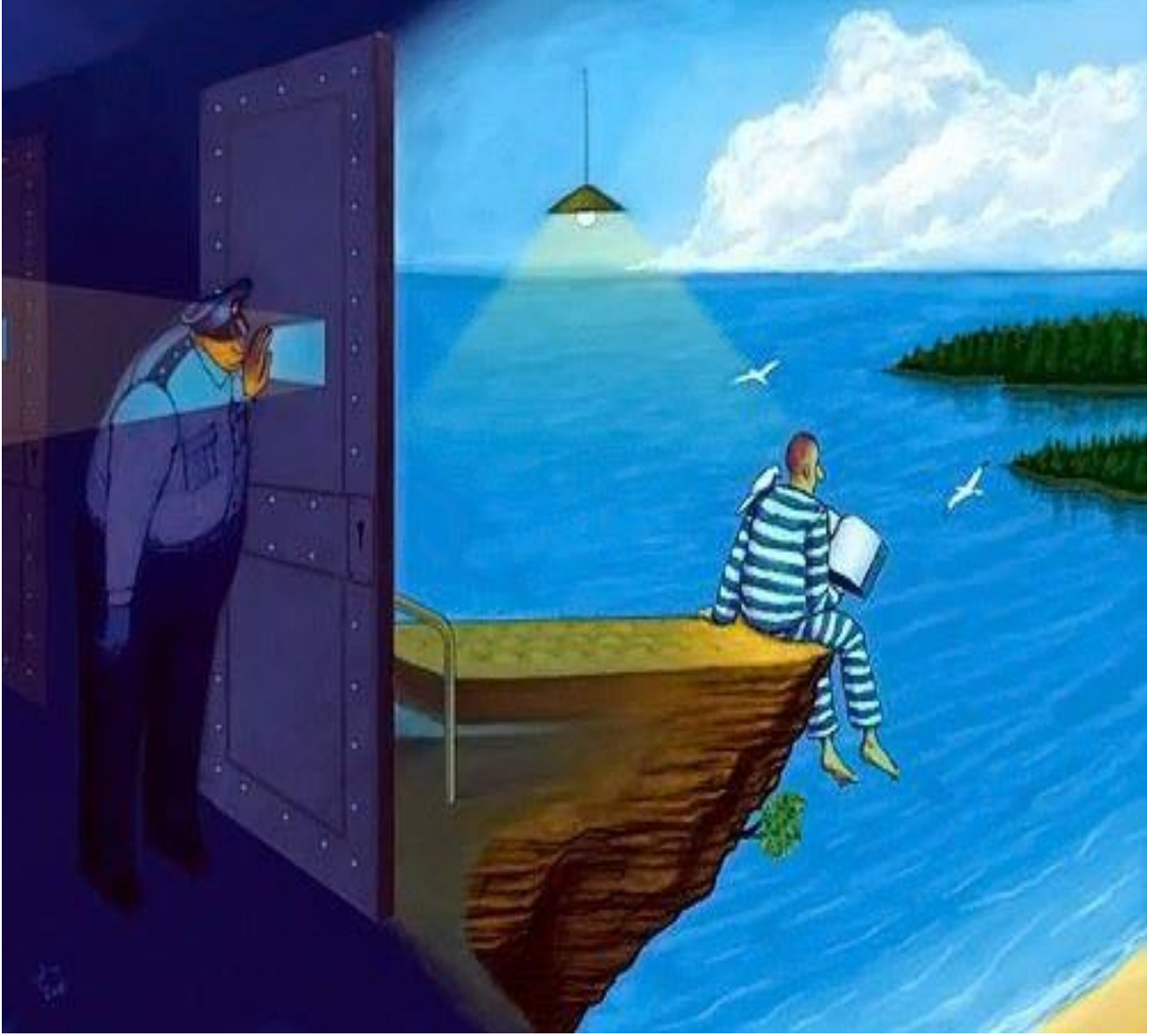
Kitap, bizi avuttuğu gibi yükseltir de. Kısa hayatında insanın edindiği tecrübeler ne kadar azdır! Oysaki şiirler ve romanlar, yaratıcılarının türlü iç tecrübeleriyle kaynaşır. Onlarla zenginleşir, onlarla eksikliklerimizi gideririz. Bir şeyler öğrenmek için roman veya şiir okunduğunu sanmıyorum. Sanatçı bir şeyler öğretmek, bazı doğruları göstermek için yazılmamıştır ki okuyucu öğrenmek için okusun! Fikir eseri ile sanat eserinin ayrıldığı nokta burada!

Dünyamızı nasıl insansız düşünemezsek insanı da kitapsız düşünemeyiz diyeceğim. Beyninde düşünce kıvılcımının parladığı andan beri insan, düşündüğünü ve duyduğunu türlü şekillerle eline ne geçirdiyse ona aktarmaktan kendini alamamıştır. O gün bugün, insan yazıyor, yazdığını okutuyor. Yıllar, yüzyıllar geçiyor, bu arada kimi kitap unutuluyor, kimi kitap hatırlanıyor. Doğanlardan çok ölenler var. Ama yaşayanlar arasında her zevkten, her düşünceden okuyucuya arkadaşlık edecek kadar tükenmek nedir bilmeyeler de çok...

Suut Kemal YETKİN

İlköğretim Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı'ndan (MEB Yayınları)

EK 2. Araştırmada Kullanılan Görsel Okuma Metni

Mehdi Mohammadi Rouzbahani-2011, İran Uluslararası Kitap Karikatürü Yarışması

